

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Харків
Видавнича група «Основа»
2015

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР
У74

Автори:

Марецька Л. П., кандидат педагогічних наук,
завідувач науково-методичної лабораторії української мови і літератури
Комунального вищого навчального закладу «Херсонська академія
неперервної освіти» Херсонської обласної ради;
Голобородько К. Ю., доктор філологічних наук, професор,
декан українського мовно-літературного факультету
імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного
педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Окуневич Т. Г., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства
Херсонського державного університету;
Чаловська М. В., учитель української мови і літератури вищої категорії,
учитель-методист Херсонської багатoproфільної гімназії № 20
імені Б. Лавренюва Херсонської міської ради.

Рецензенти:

Назаренко Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент;
Кучма Т. І., учитель української мови вищої категорії, учитель-методист
Херсонського академічного ліцею при ХДУ.

Українська мова. 6 клас. II семестр (за підручником
У74 С. Я. Єрмоленко, В. Т. Сичової, М. Г. Жук) / Л. П. Марецька,
К. Ю. Голобородько, Т. Г. Окуневич, М. В. Чаловська /
за ред. Є. П. Голобородько. — Х. : Вид. група «Основа»,
2015. — 126, [2] с. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-2475-6.

У посібнику репрезентовано всі уроки української мови для II семес-
тру 6 класу за новою програмою 11-річної школи (за підручником С. Я. Єр-
моленко, В. Т. Сичової, М. Г. Жук).

Метою створення цього посібника є бажання полегшити підготовку
вчителя до уроку, вивільнити час для творчої складової. Конспекти скла-
дено за чіткою структурою, містять основні етапи уроку, але можуть бу-
ти творчо доопрацьовані. Зручний формат перфорації дає можливість ви-
окремити конспект кожного уроку.

Для вчителів української мови й літератури загальноосвітніх шкіл,
керівників методичних об'єднань, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР

ISBN 978-617-00-2475-6

© Марецька Л. П., Голобородько К. Ю.,
Окуневич Т. Г., Чаловська М. В., 2015
© Голобородько Є. П., за заг. ред., 2015
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2015

Зміст

Урок № 57	Відмінювання іменників I відміни	5
Урок № 58	Відмінювання іменників II відміни	7
Урок № 59	Відмінювання іменників чоловічого роду в родовому відмінку	9
Урок № 60	Буква <i>-а (-я), -у (-ю)</i> в закінченнях іменників чоловічого роду II відміни	11
Урок № 61	Правопис іменників I та II відмін у кличному відмінку	13
Урок № 62	Відмінювання іменників III–IV відмін	15
Урок № 63	Урок розвитку комунікативних умінь № 14. Усний твір-оповідання за жанровою картиною	17
Урок № 64	Урок розвитку комунікативних умінь № 15. Письмовий твір-опис природи за картиною в художньому стилі	19
Урок № 65	Букви <i>е, и, і</i> в суфіксах <i>-ечок, -ечк, -ичок, -ичк, -інн (я), -н (я), -инн (я), -ив (о), -ев (о)</i>	21
Урок № 66	Незмінювані іменники. Рід незмінюваних іменників. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини	23
Урок № 67	<i>Не</i> з іменниками	25
Урок № 68	Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові	27
Урок № 69	Правопис складних іменників	29
Урок № 70	Тематична контрольна робота № 4. Контрольний тест	31
Урок № 71	Прикметник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	33
Урок № 72	Групи прикметників за значенням: якісні, відносні, присвійні	35
Урок № 73	Перехід прикметників з однієї групи в іншу. Повні й короткі форми прикметників	37
Урок № 74	Урок розвитку комунікативних умінь № 16. Письмовий докладний переказ художнього стилю із творчим завданням (опис природи)	39
Урок № 75	Ступені порівняння якісних прикметників, їх творення	41
Урок № 76	Творення форм вищого й найвищого ступенів порівняння якісних прикметників	43
Урок № 77	Прикметники твердої і м'якої груп	45
Урок № 78	Творення прикметників. Перехід прикметників в іменники. Морфологічний розбір прикметників	47
Урок № 79	Відмінювання прикметників твердої і м'якої груп	49
Урок № 80	Написання прикметників із суфіксами <i>-еньк-, -есеньк-, -ісінк-, -юсінк-, -ськ-, -цьк-, зьк-</i>	51
Урок № 81	Букви <i>е, о, у</i> в прикметникових суфіксах <i>-ев(-ев-), -ов-, -ин- (-ін-), -ичн- (-ічн-)</i>	53
Урок № 82	Урок розвитку комунікативних умінь № 17. Усний докладний переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи	55
Урок № 83–84	Урок розвитку комунікативних умінь № 18. Контрольний письмовий вибіркового переказ художнього тексту розповідного характеру з елементами опису природи	57
Урок № 85	Зміни приголосних при творенні відносних прикметників за допомогою суфіксів <i>-ськ-, -ств (о), -цьк-, -цтв (о), -зьк-, -зтв (о)</i>	59
Урок № 86	Написання <i>не</i> з прикметниками	61
Урок № 87	Написання <i>-н-</i> і <i>-нн-</i> у прикметниках	63
Урок № 88	Написання складних прикметників разом і через дефіс	65
Урок № 89	Написання прізвищ прикметникової форми	67
Урок № 90	Повторення, узагальнення й систематизація вивченого з теми «Прикметник як частина мови»	69

Урок № 91	Тематична атестація № 5. З розділу «Прикметник як частина мови» (тестові завдання)	71
Урок № 92	Числівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	73
Урок № 93	Числівники кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) і порядкові	75
Урок № 94–95	Урок розвитку комунікативних умінь № 19. Контрольний письмовий твір-роздум про вчинки людей на основі власних спостережень і вражень у художньому стилі	77
Урок № 96	Числівники прості, складні і складені. Роздільне написання складених числівників	79
Урок № 97	Відмінювання кількісних числівників (система вправ)	81
Урок № 98	Відмінювання кількісних числівників (система вправ)	83
Урок № 99	Буква ь на кінці числівників і перед закінченням у непрямих відмінках. Уживання кількісних числівників з іменниками	85
Урок № 100	Відмінювання порядкових числівників. Написання разом порядкових числівників з <i>-тисячний</i>	87
Урок № 101	Відмінювання порядкових числівників (система вправ)	89
Урок № 102	Творення числівників. Морфологічний розбір числівників	91
Урок № 103	Урок розвитку комунікативних умінь № 20. Усне повідомлення на лінгвістичну тему	93
Урок № 104	Контрольний диктант. Контрольне аудіювання тексту художнього стилю	95
Урок № 105	Займенник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	97
Урок № 106	Розряди займенників за значенням	99
Урок № 107	Особові займенники, їх відмінювання. Зворотний займенник <i>себе</i>	101
Урок № 108	Урок розвитку комунікативних умінь № 21. Замітка в газету типу роздуму про вчинки людей	103
Урок № 109	Відносні й питальні займенники, їх відмінювання	105
Урок № 110	Заперечні й неозначені займенники, їх відмінювання	107
Урок № 111	Правопис заперечних займенників.	109
Урок № 112	Написання разом і через дефіс неозначених і заперечних займенників. Написання займенників з прийменниками окремо	111
Урок № 113	Складання й розігрування діалогів	113
Урок № 114	Присвійні, вказівні й означальні займенники. Приставний <i>н</i> у формах особових і вказівних займенників	115
Урок № 115	Уживання займенників для зв'язку речень у тексті. Морфологічний розбір займенників	117
Урок № 116	Перехід однієї частини мови в іншу (займенника в іменник і частку, числівника й прикметника в займенник)	119
Урок № 117	Тематична атестація № 6. Контрольний тест	121
Урок № 118	Узагальнення й систематизація вивченого з лексикології, фразеології	123
Урок № 119	Узагальнення й систематизація вивченого зі словотвору й орфографії	125
Урок № 120	Урок розвитку комунікативних умінь № 22. Контрольний письмовий твір-оповідання на основі побаченого	127
Урок № 121	Узагальнення й систематизація вивченого з морфології й орфографії	129
Урок № 122	Підбиття підсумків за рік	131

Мета: повторити й поглибити знання учнів про іменник як частину мови; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити в текстах іменники І відміни, відмінювати їх за відмінками, позначати орфограми у відмінкових закінченнях, пояснювати їх за допомогою відповідних орфографічних правил та визначати роль у реченні; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати бережливе ставлення до природи.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу й формування практичних і комунікативних умінь і навичок.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

IV. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

«Лінгвістичне спостереження»

- ▶ Запишіть речення. Підкресліть іменники, випишіть їх з тексту, поставте у Н. в. і розподіліть за відмінами. За якими ознаками ви це зробили?

В саду під густими старими грушами та яблунями вже лягла густа тінь. Сукупні левади та городи ледве-ледве піднімаються вгору й зеленіють попід садками, попід клунями та хатами. Відтепер щоранку гомонітиме оживаючий степ, пройнятий оксамитовою музикою моторів. Зацвітай, мій льон-льонок сільською прощеною для весільних сорочок, для життя хорошого. Спадає з клена лист вечірньою годиною, і солов'їний тихий свист гуляє за долиною.

V. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

VI. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ (ЗА ПІДРУЧНИКОМ)

Коментар учителя (за таблицею на мультимедійній дошці) (§ 34 на с. 113–114)

Залежно від кінцевого приголосного основи іменники І відміни поділяються на три групи:

тверду (кінцевий звук основи — твердий приголосний): віра, доброта, Микола, Ганна; **м'яку** (кінцевий звук основи — м'який приголосний): яблуня, неділя, суддя, господиня; **мішану** групу (кінцевий звук основи — шиплячий приголосний): миша, каша, душа, задача.

«Бесіда-інтерв'ю»

- ◆ Які іменники належать до І відміни?
- ◆ На які групи вони поділяються?
- ◆ Які закінчення мають іменники твердої групи?
- ◆ Які закінчення мають іменники м'якої групи?
- ◆ Які закінчення мають іменники мішаної групи?

VII. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗДОБУТИХ ЗНАТЬ

«Дослідницька лабораторія»

- ▶ Розподіліть іменники І відміни на групи. Провідмінійте письмово виділені іменники. Перевірте себе за підручником.

Держава, пісня, країна, доля, межа родина, гривня, груша, площа, Микола, груша, Галина, Ганна, земля, вежа, миша.

- ▶ Чи помітили ви різницю у відмінкових закінченнях іменників? Яку? Розкажіть про це однокласникам.

«Навчаючи-учусь»

- ▶ З наведеними групами слів складіть словосполучення, поставивши іменники в потрібному відмінку. Запишіть їх. Зверніть увагу на чергування приголосних у словах.

Читати, в, книга; сидіти, на, гілка; розповідати, Інга; стояти, на, дорога; повідомити, сестричка; перебувати, у, відпустка.

- ▶ З двома словосполученнями складіть речення і запишіть.

«Хто швидше» (робота в парах)

- ▶ Прочитайте іменники, визначте кінцевий приголосний основи та групу, до якої вони належать. Укажіть рід іменників.

Сирота, **перемога**, Микола, сестра, риба, собака; **яблуна**, воля, надія, мрія, праця, зоря; груша, межа, каланча, **круча**, тиша, мережа.

- ▶ Запишіть іменники у родовому відмінку (1 група); у знахідному відмінку (2 група); в орудному відмінку (3 група).
- ▶ Провідмініайте виділені слова.

«Дослідження-відновлення» (колективна робота з текстом)

- ▶ Прочитайте текст. Спишіть, розкриваючи дужки, поставте іменники у відповідному відмінку. Визначте відмінкову форму.

Хороші наші поліські луки. **В (трава) (роса) виблискує сріблом**. Вітаються з тобою білі (голівка) (ромашка), червоно вабить (**конюшина**). Під кущем глоду вихитується ніжна (шипшина). Уже й (бджола) снують: медом пахне. А у дубовому гаї заливається (іволга). Ще й соловейко тьохкає, аж (луна) розлягається лугом. А попереду виринає берег (Десна).

- ▶ Пояснити зміст виділеного речення.
- ▶ Зробити морфологічний розбір іменників *конюшина* і *розлягається*.

«Творча лабораторія»

- ▶ Закінчіть прислів'я, уставляючи пропущене слово. Поясніть зміст кожного речення. Поміркуйте, у якій ситуації вони можуть бути використані?

1. Ми з тобою — як риба з 2. Сказав «дякую» по спині 3. Куди кінь з копитом, туди жаба з ..., а рак з 4. Хата красна своєю 5. Пісня ні в добру, ні в злу годину не покидає 6. Зимом бійся вовка, а літом — ... (*Нар. творчість*).

Довідка: водою, ломакою, лапою, клешнею, господинею, людину, мухи.

- ▶ Визначте відмінок уставлених іменників. З'ясуйте їхній правопис.

«Дослідження-моделювання»

- ▶ Поставте іменники у формі кличного відмінка. 3–4 іменники введіть до речень.

Галина, Галя, Марина, Микола, Колюня, Сава, Лука, Ярема, Дарина, Софія, Меланія, бабуся Гафія, Ольга, тітонька Ганнуся, сестриця Маруся.

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ «НЕЗАКІНЧЕНЕ РЕЧЕННЯ»

- ◆ Найцікавішим на уроці було...
- ◆ Найлегшим завданням було ...

X. ОГолошення РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

XI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ▶ Вивчити матеріали підручника § 34 на с. 113–114.
- ▶ Виконати вправу 275 на с. 115.

Мета: поглибити знання учнів про іменник як частину мови, з'ясувати особливості відмінювання іменників ІІ відміни; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити іменники ІІ відміни у текстах, визначати їхню роль у реченнях; розвивати творчі вміння використовувати іменники ІІ відміни у різних формах під час складання власних усних і письмових висловлювань; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати спостережливість, ціннісні якості до власного життя, а також повагу до оточуючих людей.

Тип уроку: урок формування практичних умінь і навичок.

Перебіг уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

IV. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Спостереження над мовним матеріалом

- ▶ Прочитайте текст. Доберіть заголовок.

Чай був привезений в Європу з Китаю. Як і кава, чай має в собі приблизно два відсотки кофеїну. Тому він збудливо впливає на організм. Є чай чорний, зелений — це залежить від кольору.

- ▶ Випишіть іменники ІІ відміни. Поясніть їх закінчення.

V. ПОВІДОМЛЕННЯ ТЕМИ, МЕТИ УРОКУ

VI. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ УЧНЯМИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

Аналіз таблиці § 35 на с. 116–118

Коментар учителя

Іменники ІІ відміни поділяються на тверду, м'яку і мішану групи. До **твердої групи** належать іменники чоловічого роду з основою на твердий приголосний, окрім шиплячих, та **середнього роду** на **-о**: *стіл, газ, Петро, вікно*. До **м'якої групи** належать іменники чоловічого роду з основою на м'який приголосний та середнього роду на **-е** (крім шиплячих), **-я**: *гай, день, Бенедьо, озерце, обличчя*. До мішаної групи належать іменники чоловічого та середнього роду з основою на шиплячий: *плющ, меч, видовище*.

Робота з таблицею

- ▶ Розгляньте таблицю поділу на групи іменників чоловічого роду з **на -р**.

«Коментоване письмо»

- ▶ Провідмінійте іменники в однині і множині. Виділіть закінчення.
Батько — батьки, вікно — вікна, учень — учні, обрій — обрії, поле — поля, слухач — слухачі, плече — плечі.
- ▶ Сформулюйте правила і зробіть висновок про відмінювання іменників ІІ відміни твердої, м'якої та мішаної груп в однині і множині.

VII. ЗАКРІПЛЕННЯ ЗДОБУТИХ ЗНАТЬ

«Лінгвістична лабораторія» (колективна робота)

- ▶ Прочитайте текст. Усно перекажіть його.

Щоб погостувати гостей смачним чаєм, скористаємося з досвіду знавців чаю. Коли готують **чай**, чайник треба обов'язково сполоснути окропом. Сухий чай

заливають окропом і дають йому настоятися протягом п'яти хвилин. Щоб чай не увібрав чужого запаху, його треба зберігати в закритому посуді. У чай для смаку можна додати цукру. Смачного вам! (З журналу)

- ▶ Визначте групу кожного іменника. Провідмінійте виділені іменники, назовіть закінчення.
- ▶ Продовжте думку, закладену у тексті, власними міркуваннями.

«Аналіз думок» (робота в парах)

- ▶ Запишіть іменники, виділіть основу і закінчення в кожному. Який звук вони мають в кінці основи?

Дім, благо, куц, рій, світ, вир, гілля, вогнище, волосся, бригадир, колір, село, поле, жито, товариш, віз, шлях, меч, ніж, Полісся, Галич, Крим.

- ▶ Поділіть іменники на групи (тверду, м'яку й мішану), запишіть їх. Поясніть, як ви міркували.

Попрацюймо разом

- ▶ Виконати вправу 278 на с. 112.

«Дослідницька лабораторія»

- ▶ Визначте групи іменників з основою на -р, скориставшись таблицею-міркуванням (спроєктована на дошці).

Відмінювання іменників II відміни

Іменник <i>санітар</i> має суфікс <i>-ар</i> , але не має постійного наголосу. Отже, він належить до твердої групи.	Іменник <i>шахтар</i> має суфікс <i>-ар</i> , наголос у множині переходить на закінчення: <i>шахтар — шахтарі</i> . Отже, він належить до м'якої групи	Іменник <i>столяр</i> позначає назву особи за фахом. Але не має наголошеного суфікса <i>-яр</i> . Отже, він належить до мішаної групи
---	--	---

Актор, бобер, інженер, футляр, секретар, сталевар, шахтар, тесляр, лікар, боксер, писар, жар, щур, зір, зброяр.

«Творче конструювання»

- ▶ До іменників II відміни доберіть антоніми — іменники I відміни.

Мороз, насип, гамір, мир, літо, центр, море, бруд, осінь, ледар, відпочинок, горе, відчай, лід.

Довідка: спека, канава, тиша, війна, зима, країна, земля, чистота, весна, трудяга, праця, щастя, надія, вода.

- ▶ Визначте групу й закінчення кожного іменника.

«Творча лабораторія» (робота в групах)

- ▶ Поставте іменники II відміни у *давальному відмінку* (1 група); *в орудному відмінку* (2 група); *в місцевому відмінку* (3 група).

Район, догляд, екіпаж, пляж, лікар, звір, пір'я, плащ, ніж, шофер, мухомор, школяр, Андрій, довкілля, гай, Сибір, календар, рівень, дзеркало.

- ▶ Зі словами, що позначають осіб, складіть речення.

Інтелектуальна зарядка

- ▶ Виконати вправу 283 на с. 119.

VII. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ

X. ОГолошення РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

XI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ▶ Вивчити матеріали підручника § 35 на с. 116–118.
- ▶ Виконати вправу 284 на с. 119.